



# **METODE ȘI TEHNICI DE PREVENIRE A DELINCVENȚEI JUVENILE**

## **Formatori:**

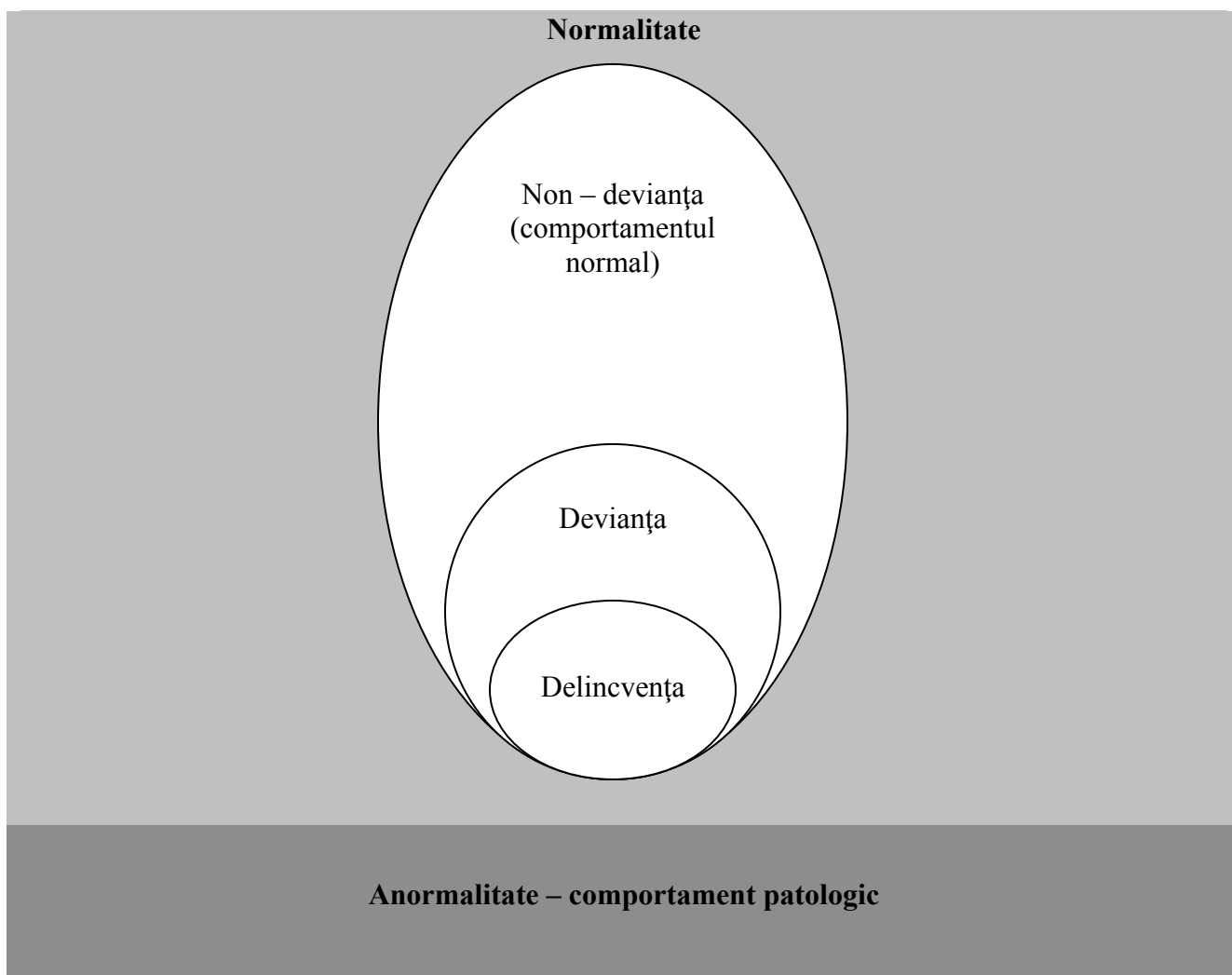
**Liliana Foca**, psiholog Asociația Alternative Sociale

**Alexandru Gulei**, asistent social Asociația Alternative Sociale

**Adela Serea**, psihopedagog Asociația Alternative Sociale

Material realizat în cadrul proiectului  
*Reducerea vulnerabilității copiilor lăsați singuri acasă de părinții plecați la muncă în străinătate,*  
proiect derulat de către Asociația Alternative Sociale în 2006  
și finanțat de European Children's Help Organisation (E.C.H.O.) Marea Britanie

## **DELINCVENȚA JUVENILĂ**



**Devianța** desemnează în sensul sau cel mai general îndepărtarea sau abaterea indivizilor de normele și valorile sociale.

Din punct de vedere juridic, un **comportament delincvent** este definit printr-o serie de trăsături specifice, care se regăsesc în majoritatea sistemelor legislative și anume:

- a) reprezintă o faptă, o acțiune cu caracter ilicit, imoral, ilegitim, ilegal, prin care sunt violate și prejudiciate anumite valori și relații sociale;
- b) aceasta faptă este comisă de o anumită persoană care acționează deliberat, conștient și responsabil;
- c) fapta respectivă este incriminată și sancționată de legea penală.

În orice societate, comportamentul deviant acoperă o mare varietate de tipuri mergând de la comportamentul excentric până la comportamente disfuncționale, aberante și delincvente. În funcție

de aceasta varietate a comportamentelor J.Fichter face o distincție între devianța pozitivă, prin care individul se abate de la stereotipurile conformității și adoptă creativ norme și valori superioare și devianța negativă, care se caracterizează prin încălcarea și refuzarea normelor medii.

**Delincvența juvenilă se referă la ansamblul abaterilor și încălcărilor de norme sociale, sancționate juridic, săvârșite de minorii în vârstă de până la 18 ani.**

**Cauzele** care determină devianța (delincvența juvenilă) pot fi împărțite în două categorii: cauze interne/individuale și cauze externe/sociale.

Cauze interne / individuale:

- disfuncții cerebrale ca: retard neuropsihic, hiperexcitabilitate neuronală, anomalii de tip epileptic;
- deficiențe intelectuale;
- tulburări ale afectivității ca: insuficientă maturizare afectivă, frustrare, instabilitate, ambivalența și indiferența afectivă, absența emoțiilor și a înclinațiilor altruiste și simpatetice;
- tulburări caracteriale: autocontrol insuficient, impulsivitate și agresivitate, subestimarea greșelilor și a actelor antisociale comise, indolență, indiferență și dispreț față de muncă, opoziție și respingere a normelor social-juridice și morale, tendințe egocentrice, exacerbarea unor motive personale egoiste, a unor trebuințe și tendințe înguste, de nivel redus, absența sau insuficienta dezvoltare a unor motive superioare, de ordin social și a sentimentelor morale, dorința realizării unei vieți ușoare, fără muncă etc.

Cauze externe/sociale:

- cauze socio – economice și culturale: nivel de trai scăzut; șomaj ridicat; norme și valori sociale confuze; slăbirea controlului social; scopurile și mijloacele legale de satisfacere a nevoilor personale sunt discrepante și conduc la inegalitatea socială; relaxarea la nivelul politicii penale și vidul legislativ; scăderea prestigiului și autorității instanțelor de control social; sărăcia infantilă (cu fenomenul „copiii străzii”); corupția și crima organizată; violența, agresarea și exploatarea minorilor.
- cauze socio- afective,
- cauze educaționale, la nivelul microgrupurilor în care trebuie să se integreze treptat copilul, începând cu familia (*dezorganizarea vieții de familie ca o consecință a divorțului; climatul familial conflictual și imoral; climatul familial excesiv de permisiv / restrictiv; divergența*

*metodelor educative și lipsa de autoritate a părinților; atitudinea rece/indiferentă a părinților; atitudinea autocratică/tiranică a părinților) și continuând cu școala (eșecurile de adaptare și integrare școlară, randament școlar scăzut, insubordonarea față de regulile și normele școlare, absenteism, chiul de la ore, repetenție, conduită agresivă în raport cu cadrele didactice și colegii, lipsa unui nivel minimal de satisfacție resimțită de elev din cauza aptitudinilor școlare slab dezvoltate, greșeli ale educatorilor în ceea ce privește atitudinea și relaționarea cu elevii și lipsa autorității morale a cadrelor didactice)*

## **UN PROFIL PSIHOLOGIC AL PERSONALITĂȚII ADOLESCENTULUI CU COMPORTAMENT DEVIANT**

Criza de originalitate îl va împinge pe adolescentul nesigur, nepregătit, să alerge după senzații tari, să șocheze, provocând la rândul său senzații similare anturajului și părinților.

Adolescentul care are un comportament deviant este ostil la dialog, răspunde vag și lacunar, comunică greu și monosilabic. Folosește un limbaj argotic pentru a-și ascunde abilitățile verbale sărace.

La adolescentul deviant sunt slab dezvoltate capacitatea de sinteză și sistematizare și toate structurile superioare ale gândirii sunt întârziate, el neputând interpreta în mod critic realitatea, conștientizând doar parțial importanța majoră a sferelor vieții și activității sociale. El nu-și poate formula explicit unele întrebări de esență asupra locului și menirii propriei persoane, autoreflexia și autoanaliza care sunt specifice acestei vârste sunt distorsionate.

De asemenea, la adolescentul cu comportamente deviante apare o fantezie debordantă, el disimulează frecvent, recurge la minciuna de imaginație.

Memoria este puternic colorată emoțional, memoria afectivă este mai dezvoltată în raport cu cea verbală și motrică. Tulburările de percepție spațială și temporală determină înregistrarea și fixarea incorectă a dimensiunilor spațio-temporale. Memoria imediată prevalează memoria de durată.

În ceea ce privește învățarea la care apelează adolescentul cu comportament deviant se bazează pe copierea conduitelor negative ale celor din anturajul său infracțional. El înregistrează performanțe slabe la obiectele teoretice din școală.

Conflictele motivaționale care determină minciuna de justificare (de motivație, de apărare și cea de vanitate) apar foarte des la acești adolescenți, nivelul de aspirație fiind scăzut. Au un slab control voluntar generează lașitatea, disimularea, tentația vicioasă către alcool, droguri, distracții cărora nu le poate rezista. Adoră falșii eroi, în lipsa unora reali, demni.

De obicei, adolescentul deviant nu posedă deprinderi igienico-sanitare, de comportare civilizată, de planificare și disciplinare a activității proprii, de relaționare socio-afectivă. Deprinderile speciale sunt deficitare: ticuri frecvente în coordonarea mișcărilor, gestică și expresie, dificultăți în perceperea și aprecierea rapidă și precisă a stimulilor, în distingerea culorilor, mirosurilor și gusturilor.

În general, greu educabili, *extravertiți*, adolescenții devianți prezintă lacune în formarea deprinderilor intelectuale din cauza abandonului școlar. Subiecții *introvertiți*, provenind din familii viciate, fiind ușor condiționabili, achiziționează cu ușurință deprinderi și obișnuințe imorale din mediile pe care le frecventează. Aceste deprinderi tind să devină obișnuințe negative (vagabondaj, furt, agresivitate, violență), transformându-se, prin dependență, în trebuințe interioare. Lipsește voința de a li se sustrage.

Există adolescenți cu comportamente deviante care au intelect de limită, dar și adolescenți cu un coeficient de inteligență peste medie sau superior. În perioada actuală, s-a constatat o creștere a nivelului de inteligență a delincvenților minori demonstrată de operarea după strategii complexe – copiind modele din mass-media. Problematizarea în raport cu realitatea se dovedește greoaie, superficială, întrucât la adolescentul deviant meditația asupra valorilor autentice este înlocuită cu acceptarea facilă a unor valori false.

La adolescentul cu comportament deviant pendularea între introversie și extraversie creează aparenta instabilitate temperamentală care își pune amprenta pe toate actele de conduită: impulsivitatea, entuziasmul debordant urmat de inhibiție și apatie prelungită, explozia de energie și de afect, care se consumă ducând la epuizare, indispoziție. În post-adolescență se stabilizează trăsăturile temperamentale individuale și se recunoaște unanim extraversia ca predispozantă pentru abaterile de conduită.

În plan aptitudinal, adolescentul deviant posedă toată gama de înzestrări: simple-complexe, generale-specifice. Cultivate inegal sau deloc, acestea se află în germene și îl ajută să își valorifice înclinațiile native, nu rareori în sens negativ, antisocial. Frecvent, adolescenții devianți dovedesc

aptitudini sportive, artistice, de integrare în grupul social restrâns, în care pot ocupa chiar statutul de lider. Implicarea în anumite genuri de delikte impune antrenarea unor aptitudini cu caracter complex de natură intelectuală, tehnică, mecanică. Posesia acestor aptitudini îi asigură dobândirea independenței, autonomiei personale, prin asumarea de responsabilități (în plan social, comunitar sau în plan marginal, subgrupul, în cazul devianței). Fiind deseori lipsit de orientare/consiliere școlară și profesională adecvată, adolescentul cu probleme de conduită nu conștientizează posibilitățile lui aptitudinale.

Atitudinile adolescentului deviant (față de sine și față de oameni, față de muncă și față de valorile sociale) reflectă o imaturitate caracterologică ilustrată prin: autocontrol insuficient; impulsivitate și agresivitate în plan verbal și faptic, simțindu-se neglijat și persecutat; subestimarea greșelilor și actelor antisociale comise; indolență, indiferență și dispreț față de muncă, trăind pe seama altora ca parazit social; nonconformism acut; respingerea societății în ansamblu, percepție falsă asupra rolului său social actual și viitor, deci dificultăți de integrare socială; indiferență / repulsie față de școală; înclinat spre lăudăroșenie și minciună; carențe în a se disciplina; o ținută neglijentă, neîngrijită; dezorientat din cauza răsturnării valorilor (sociale); confuzia valorilor morale; atitudini uimitoare, decepționante, îngrijorătoare (care adesea dispar după criză); solidaritatea între membrii grupului; setea de aventură și afirmare pentru a-și cuceri faima cu orice preț; lipsa de cultură; succesiune de autoaprecieri contradictorii (supraestimarea alternează cu subestimarea); nevoia de autoanaliză pentru a-și defini conținutul și opinia despre sine; insistența căutare de modele; permanenta comparare și raportare la alții pentru a-și determina măsura propriei valori; lipsă de idealuri, frustrație educațională; atitudinea de opoziție față de universul adulților.

Considerăm că această derulare de informații poate oglindi semnificativ personalitatea adolescenților aflați în derivă și sugera soluții și metode preventive.

## **PREVENIREA DELINCVENȚEI**

**Prevenirea delincvenței reprezintă ansamblul de politici, măsuri și tehnici care, în afara cadrului justiției penale, vizează reducerea comportamentelor care antrenează prejudicii considerate ca fiind ilicite.**

**Prevenirea se poate realiza la 3 niveluri:**

1. **Prevenirea primară** - vizează publicul larg sau o populație care nu a fost identificată pe baza unui criteriu legat de risc. Deoarece sunt programe proactive, pozitive și oferite independent de existența unui risc, potențialul programelor universale de a stigmatiza individul este minimizat și mesajele vor fi mai ușor acceptate și adoptate. Un program de prevenire primară se poate adresa unui grup foarte larg, de exemplu populația școlară la nivelul unei țări sau unui grup de copii de o anumită vârstă sau identificați după criterii care nu au legătură cu factorii de risc.

Când vorbim de prevenire primară a delincvenței juvenile ne referim la modificarea condițiilor delictogene din mediul fizic și social global.

2. **Prevenirea secundară** (selectivă)– vizează indivizi sau subgrupuri formate pe baza unor factori de risc, al căror potențial de a dezvolta anumite probleme este peste medie, prezintă un risc ridicat de delincvență (ex. se pot organiza programe pentru copii din cartiere sărace).

3. **Prevenirea terțiară** (intervenția) – vizează prevenirea recidivei și cuprinde toate acțiunile de reintegrare pentru copii și adolescenți care deja sunt identificați ca fiind delincvenți.

## **MODELUL UNUI PROGRAM DE PREVENIRE A DELINCVENȚEI JUVENILE**

**Acest model reprezintă modelul unui program complet, eficient de prevenire a delincvenței juvenile care, pentru a reduce efectiv riscul și pentru a schimba atitudini și comportamente, trebuie să conțină patru componente:**

**1. Informațiile (CE?)** – informații cât mai complete și cât mai exacte referitoare la problematica delincvenței juvenile (cauze, forme ale delincvenței, profilul minorului delincvent și / sau profilul copilului în risc, legislația în vigoare, modalități de prevenire și combatere etc.)

**2. Motivația (DE CE?)** – motivația schimbării pentru a obține rezultatele așteptate (schimbarea atitudinilor și comportamentelor), argumentare judicioasă a necesității schimbării, o justificare puternică care să se bazeze pe motive de ordin emoțional și cognitiv

Exercițiile de conștientizare a amploarei fenomenului delincvenței juvenile și a gravității consecințelor sunt un excelent mijloc de creare a motivației schimbării.

**3. Deprinderi și abilități practice necesare pentru comportamentul dorit (CUM?)** – o componentă practică, de aplicare și exersare a noilor atitudini și comportamente (exersarea unor atitudini și comportamente prosociale: toleranță, sprijin etc.)

Un astfel de program trebuie să se bazeze pe jocuri, exerciții, aplicații care să demonstreze concret ce poate fi manifestat un comportament sau o atitudine și care să ofere posibilitatea practicării lui în scopul însușirii.

**4. Resurse (CE ȘI UNDE CĂUTĂM?)** - ce și unde căutăm când ne confruntăm cu o problemă legată de tematica programului (serviciile care există în comunitate, resursele la care pot apela dacă, de exemplu, intră în contact cu un copil în risc sau delincvent sau dacă eu sunt în risc de a deveni victimă)

**Acest model al unui program de prevenire a delincvenței juvenile se bazează pe cea mai importantă formă de învățare care valorifică experiența și activitatea – învățare experiențială -**

**SPUNE-MI ...UIT, ARATĂ-MI ... ÎMI AMINTESC, IMPLICĂ-MĂ ... ÎNȚELEG!**

**OAMENII REȚIN**

**10% din ceea ce citesc**

**20% din ceea ce aud**

**30% din ceea ce văd**

**50% din ceea ce văd și aud**

**70% din ceea ce spun**

**90% din ceea ce spun în timp ce fac**

**PROGRAM DE PREVENIRE A DELINCVENȚEI JUVENILE**

## **SAU DE REMEDIERE A TULBURĂRILOR COMPORTAMENTALE PRIN DEZVOLTAREA UNOR ABILITĂȚI DE VIAȚĂ INDEPENDENTĂ**

**Argument** - Programele de prevenire a delincvenței juvenile / remediere a tulburărilor comportamentale care vizează doar INFORMAREA (asupra riscurilor la care se supun copiii cu comportament predelinvent / delinvent și asupra celor mai frecvente acte delincvente și infracționale comise de minori precum și a pedepselor prevăzute în codul penal) și CONȘTIENȚIZAREA RISCURILOR (prin vizionare de filme, prin discuții și analiza unor cazuri reale, prin întâlniri cu polițiști sau foști infractori reabilitați, prin vizite în penitenciar sau în centre de reeducare etc.) sunt incomplete deoarece nu oferă copiilor / tinerilor în risc sau care au un comportament predelinvent / delinvent alternative la acest tip de comportament.

### **Care sunt abilitățile de viață independentă?**

Abilități sociale:

- ▶ abilități de comunicare interpersonală:
- ▶ comunicare verbală/ nonverbală;
- ▶ ascultarea activă;
- ▶ oferirea/ solicitarea feedback-ului;
- ▶ comunicare asertivă;
- ▶ empatia – înțelegerea nevoilor celuilalt și exprimarea acestei înțelegeri;
- ▶ inițierea relațiilor adaptative – cu prietenii, de colaborare, echipă, familie;
- ▶ gestionarea (menținerea / încetarea) relațiilor;
- ▶ lucrul în echipă / evaluarea propriului rol în echipă;
- ▶ acceptarea diferențelor de opinii/ contribuții/ stil;
- ▶ căutarea/ oferirea suportului social;
- ▶ gestionarea conflictelor;

Abilități emoționale:

- ▶ autoreglare emoțională:
- ▶ identificarea propriilor emoții;
- ▶ recunoașterea emoțiilor celorlalți;
- ▶ autoeficacitate emoțională;
- ▶ înțelegerea cauzelor emoțiilor;

## *Metode și tehnici de prevenire a delincvenței juvenile*

- ▶ comunicarea asertivă a emoțiilor negative;
- ▶ controlul acceselor de furie;
- ▶ abilitățile de coping - folosirea mecanismelor de coping prosociale în locul mecanismelor antisociale (agresive) sau asociale (izolare, evitare). Abilitățile de coping prosociale includ procese de schimb de informații, management comportamental, rezolvare de probleme;
- ▶ managementul stresului;

### Abilități cognitive:

- ▶ evaluarea propriilor abilități;
- ▶ rezolvare de probleme - abilitatea de a recunoaște probleme sau de a formula obiective, de a dezvolta strategii de reducere sau eliminare a problemei în mod eficient sau de a progresa înspre îndeplinirea unui obiectiv;
- ▶ luarea deciziilor;
- ▶ abilități de influențare și persuasiune;
- ▶ abilități de negociere;
- ▶ flexibilitatea cognitivă;
- ▶ căutarea suportului informațional / selectarea informației;
- ▶ abilități de estimare corectă a riscului (prevenția exploatării la copii deja victime ale abuzurilor);

### Abilități comportamentale:

- ▶ abilități privind siguranța personală;
- ▶ stil de viață sănătos;
- ▶ managementul timpului, abilități de petrecere a timpului liber;
- ▶ managementul bugetului;
- ▶ dimensiunea de gen: promovarea echității de gen; identitatea sexuală; percepția propriei sexualități la copiii abuzați sexual de ex. la băieți abuzați percepția masculinității și feminității.

Prelucrare după

*Model practic de intervenție pentru prevenirea implicării în forme grave de muncă a fetelor și băieților cu risc crescut de a fi exploatați prin muncă – CPE, 2005*

**Ipoteze** - Copiii / tinerii au un comportament predelinvent sau delinvent pentru că au un spectru de comportamente limitat.

1. Acest model este singurul învățat în familie și au o istorie în care acest tip de comportament a primit întărirea socială;
2. Nu au fost învățați să reacționeze pozitiv la situații emoționale puternice (amenințări, stres, presiuni psihice etc.);
3. Nu au fost învățați să verbalizeze emoțiile pentru a se descărca;
4. Nu au fost învățați să evalueze riscul.

### **Propunere program – arii de cuprindere a activităților**

1. Dezvoltarea abilităților de comunicare interpersonală – comunicare verbală și nonverbală, ascultare activă, oferire / solicitare de răspunsuri, comunicare asertivă, empatie
2. Dezvoltarea abilităților de inițiere și menținere a unei relații de prietenie și de a face față respingerii sau ieșirii dintr-o relație
3. Dezvoltarea abilităților de rezolvare pozitivă a conflictelor
4. Dezvoltarea abilităților de autoreglare emoțională – cunoașterea emoțiilor, identificarea propriilor emoții în diferite situații, explicarea emoțiilor, verbalizarea emoțiilor, controlul furiei
5. Dezvoltarea abilităților de asigurare a siguranței personale – de a spune NU în anumite situații
6. Dezvoltarea deprinderilor de viață sănătoasă – program variat și echilibrat, alimentație sănătoasă, sport și mișcare etc.

### **Conținutul și durata programului:**

Cele mai eficiente programele sunt cele care țintesc mai mulți factori – atât reducerea factorilor de risc cât și dezvoltarea factorilor de protecție ai copilului (diminuarea punctelor slabe și întărirea punctelor forte) și care cuprind sesiuni repetate periodic, minim 2 ani.

*Factorii de protecție au fost considerați mult timp variabile care reduc probabilitatea apariției unor comportamente dezadaptative în condiții de risc. Deși se cunoaște puțin despre modul de „operare” a factorilor de protecție s-au stabilit cel puțin trei categorii generale de astfel de factori:*

- prima categorie este reprezentată de caracteristici ale individului (abilități cognitive, sociale etc);
- calitatea interacțiunii copilului cu mediul definește a doua categorie de factori de protecție; (interacțiunile se referă de exemplu la atașamentul securizant față de părinți și atașamentul față de cei de aceeași vârstă sau alți adulți care se angajează în comportamente sănătoase și au valori prosociale)
- al treilea domeniu protector este sistemul larg în care funcționează copilul (relația școală – familie, oferta sistemului de educație etc).

*La fel ca factorii de risc, și cei de protecție sunt diferiți în privința maleabilității – unii factori pot constitui mai ușor ținte pentru programele de prevenire.*

**Modul de prezentare** – jocuri de rol și exerciții practice de modelare comportamentală (nu doar transmitere de informații sau demonstrarea abilităților).

### **Criterii care ghidează selecția activităților**

- Vârsta și educația beneficiarilor
- Maturizarea psiho-socială și nivelul de dezvoltare intelectuală al beneficiarilor
- Interesele și nevoile exprimate de beneficiari
- Mărimea grupului și relațiile stabilite în grupul beneficiarilor
- Starea psihică a beneficiarilor și recomandările psihologului
- Planurile de viitor pe care le are fiecare beneficiar
- Materialele și resursele de care dispunem

### **Important! Activitățile nu trebuie impuse!**

### **Modalități de proiectare/planificare și evaluare a activităților din cadrul unui program de prevenire a delincvenței**

Se recomandă a se realiza o **planificare lunară** a activităților pentru fiecare beneficiar sau pentru un grup. Structura planificării poate fi: scop, 1-3 obiective, titluri și descrierea succintă a activităților, resurse, standarde de performanță și modalități de evaluare.

**Evaluarea** activităților realizate trebuie să aibă, în principal, caracter formativ și se poate realiza, în funcție de tipul de activitate, prin: discuții, chestionare, foi de lucru, fișe de observații, aprecierea lucrărilor realizate, expoziții etc.

### **Exemple de activități**

1. „**Podul**” - Se recomandă să se realizeze în cadrul unui program de dezvoltare a abilităților emoționale și sociale; se recomandă pentru copiii de 10-14 ani.

Scop: Să explice ce este stresul. Să descrie abilitățile prin care se poate face față stresului.

Materiale: Paste făinoase de diferite forme; carton; plastilină, pastă de modelat, sârmă, alte materiale.

Desfășurare: Copiii analizează mai întâi imagini cu poduri și discută despre părțile unui pod. În echipe, copiii construiesc din materialele pe care le au la dispoziție câte un pod. După ce podul a fost realizat se discută despre factorii de stres cu care s-au confruntat până în acel moment. Se realizează liste separate pentru fete/ băieți. Apoi pentru fiecare factor de stres se realizează câte o etichetă cu numele lui și se stabilește un gramaj, prin discuții cu echipa. Se pot găsi obiecte care să simbolizeze fiecare factor stresor (de exemplu creioane, mere, radieră, caiet etc., cele mai ușoare reprezentând factorii mai puțin stresanți, iar cele mai grele factorii mai importanți).

Când podurile sunt gata, copiii pun diferite greutate și observă ce se întâmplă cu podul.

Puncte de discuție:

1. Ce putem face ca să nu se dărâme podul?
2. Cum ați stabilit care factori sunt mai importanți, mai „grei” decât alții?
3. Pe cine afectează mai mult factorii enumerați ? Pe fete sau pe băieți?
4. Cum reacționează de obicei fetele, respectiv băieții pentru a face față acestor situații?
5. De ce fetele își exprimă mai des emoțiile verbal?

Așa cum podurile sunt construite să suporte traficul greu, și organismul uman este construit ca să facă față stresului. Pentru a păstra podul, poți controla/reduce traficul greu. Cu problemele care apar la oameni nu putem face asta de multe ori. De aceea e important să învățăm mai degrabă cum să consolidăm podul, să-l facem mai puternic.

2. **„Emoții”** - Se recomandă să se realizeze în cadrul unui program de dezvoltare a abilităților emoționale și sociale; se recomandă pentru copiii de 6-10 ani.

Scop: Să numească trăiri emoționale cât mai variate.

În cadrul acestei activități copiii vor identifica variate trăiri emoționale care sunt în mod uzual cuprinse sub eticheta “mă simt bine” sau “mă simt rău” și vor exercita numirea lor corespunzătoare.

Materiale: Planșe cu principalele trăiri emoționale; Scenarii (secvențe de texte literare în care personajul are o anumită trăire emoțională; aceste scenarii pot fi alese astfel încât să fie adecvate intereselor și vârstei participanților); Ziare, reviste; Foarfeci; Lipici; Cartoane.

Desfășurare: Copiii sunt invitați să spună pe rând cum se simt. Fiecare copil va numi o emoție (se poate remarca faptul că cel mai frecvent mod de exprimare a emoțiilor este “bine” sau “rău”). Este prezentată planșa cu principalele trăiri emoționale. Fiecare copil trebuie să descrie ultima situație în care s-a simțit:

1. Vesel
2. Furios
3. Speriat
4. Trist.

Copiii sunt împărțiți în grupe de câte 4-5 persoane. Fiecare grup primește un scenariu în care este prezentată o situație. Sarcina lor este aceea de a identifica și de a numi trăirea emoțională a personajului.

Fiecare grup primește sarcina de a realiza un colaj de imagini care prezintă trăirea emoțională a personajului din scenariu.

3. **„Exprimarea emoțiilor”** - Se recomandă să se realizeze în cadrul unui program de dezvoltare a abilităților emoționale și sociale; se recomandă pentru copiii de 10-14 ani.

Scop: Să analizeze rolul stereotipurilor de gen în exprimarea verbală a emoțiilor. În cadrul acestei activități va fi analizată relația dintre normele de gen și sănătatea emoțională.

Desfășurare: Tinerii sunt împărțiți pe grupe. Primesc sarcina să noteze cum influențează genul exprimarea emoțională la fete și la băieți. Fiecare grup prezintă răspunsurile și sunt notate pe tablă sau pe flipchart normele de gen care cresc probabilitatea adoptării comportamentelor de risc la fete și la băieți.

4. **„Ghid de utilizare a prietenilor”** - Se recomandă să se realizeze în cadrul unui program de dezvoltare a abilităților emoționale și sociale; se recomandă pentru tinerii de 14-18 ani.

Scop: Operaționalizarea conceptului de prietenie.

Desfășurare: Tinerii sunt rugați să scrie, în echipe de 3-5 persoane, sfaturile pe care i le-ar da unui extraterestru adolescent/ unei extraterestre adolescente, care sunt începători în inițierea și menținerea relațiilor de prietenie pe Pământ. Ideile echipelor se centralizează și se realizează un ghid de utilizare a prietenilor.

Puncte de discuție:

1. Ce înseamnă să fii prieten/ prietenă cu cineva? Cum ne alegem prietenii?
2. Cum inițiem o relație de prietenie?
3. Cum menținem o relație de prietenie?
4. Putem avea prieteni de sex opus? Cum ne comportăm într-o astfel de relație?
5. Ce așteptăm de la un prieten? Dar de la o prietenă?
6. Cum ne poate ajuta un prieten într-o situație – problemă?

5. **„Cui pot cere ajutor”** - Se recomandă să se realizeze în cadrul unui program de dezvoltare a abilităților de coping; se recomandă pentru copiii de 6-10 ani.

Scop: Învățarea unor acțiuni concrete pe care copilul este bine să le facă atunci când se confruntă cu probleme.

Desfășurare: Se realizează o listă cu posibile probleme pe care le pot întâmpina copiii (ei pot participa la crearea listei):

1. mă simt rău;
2. nu înțeleg ceva la ore;
3. mi-am uitat pachetul cu mâncare acasă;
4. m-am încăierat cu alți copii în fața blocului;
5. un străin m-a întrebat unde locuiesc și dacă părinții sunt acasă etc.

Puncte de discuție: Copiii discută, pentru fiecare situație, care sunt persoanele la care pot apela pentru ajutor. Li se explică faptul că este normal să avem nevoie de ajutor, ca și adulții cer ajutorul cuiva când au probleme.

6. **„Vreme ploioasă”** - Se recomandă să se realizeze în cadrul unui program de dezvoltare a abilităților de coping; se recomandă pentru copiii de 10-14 ani.

Scop: Înțelegerea modului în care abilitățile pe care ni le dezvoltăm pot reprezenta mecanisme de a face față problemelor cu care ne confruntăm.

Materiale: Hârtie decupată sub formă de picături de ploaie; baloane; umbrelă.

Desfășurare: Se realizează 6 picături mari de ploaie (din hârtie decupată sau, dacă exercițiul se desfășoară afară, baloane umplute cu apă și înnodate). Fiecare picătură se denumește după unul din comportamentele de risc. Un elev ține o umbrelă, în timp ce un altul aruncă picăturile de ploaie. Se explică faptul că cel care ține umbrela este pregătit să înfrunte “furtunile” cu care oamenii se pot confrunta în viață.

Puncte de discuție: Se discută ce ar putea constitui o umbrelă pentru noi (lucruri care ne ajută să facem față problemelor care pot apărea) și cum ne pot proteja acestea: abilitatea de a lua decizii responsabile, de a căuta suportul celorlalți, valorile pe care le ai etc.

7. **„Inventarul abilităților”** - Se recomandă să se realizeze în cadrul unui program de dezvoltare a abilităților emoționale și sociale, dezvoltare a abilităților de coping; se recomandă pentru copiii de 10-14 ani.

Scop: Să conștientizeze abilitățile de a face față la situații dificile.

Materiale: Foi de flipchart; Marker-e.

Desfășurare: Copiii pot face o listă de comportamente care exprimă abilitățile lor emoționale, sociale și cognitive pe care le folosesc în viața de zi cu zi. Se lucrează pe echipe de fete și echipe de băieți. Apoi ideile copiilor se pot centraliza într-un inventar pe care aceștia îl pot aplica altor colegi (din alte clase). Se explică faptul că nu e vorba de un test, ci de o ocazie ca fiecare să se gândească la resursele pe care le are pentru a face față.

1. Cer ajutorul când am nevoie.
2. Am cel puțin un hobby.
3. În general mă plac și mă accept pe mine însumi.
4. Pot accepta ca cineva să mă critice constructiv.
5. Mă simt mulțumit când știu că am dus ceva la bun sfârșit.
6. Am cel puțin unul sau doi prieteni buni.
7. Pot spune “nu” prietenilor.

## *Metode și tehnici de prevenire a delincvenței juvenile*

8. Evit să bârfesc.
9. Iau hotărâri cu grijă, fără a mă pripri.
10. Nu abuzez alte persoane și nu-i las pe alții să mă abuzeze.

### Puncte de discuție:

1. Ce diferențe au apărut între listele fetelor și cele ale băieților? Putem spune că aceste diferențe se reflectă și în comportamente diferite ale fetelor/ băieților?
2. Ce răspunsuri au dat ceilalți copii când au completat inventarul? Cum explicăm rezultatele?
8. **„Scrisoare de încurajare”** - Se recomandă să se realizeze în cadrul unui program de dezvoltare a abilităților de coping, estimarea riscului; se recomandă pentru tineri de 14-18 ani.

Scop: Să analizeze funcția pe care o îndeplinește comportamentul de consum de substanțe nocive. Să identifice comportamentele sănătoase/abilitățile care au aceeași funcție și care pot înlocui comportamentul de risc.

Desfășurare: Elevii scriu o scrisoare de încurajare către un prieten imaginar care are un comportament de risc (fiecare elev alege unul din comportamentele stilului de viață). În această scrisoare, trebuie să-l convingă pe prietenul imaginar să renunțe la comportamentul nesănătos. Este important ca în scrisoare să apară o descriere a comportamentului de risc, idei despre acest comportament, alternative sănătoase la acest comportament, motive pentru care prietenul imaginar ar trebui să ia o decizie pentru a-și schimba comportamentul. Elevii pot scrie și despre cum să iei decizii responsabile, cum să îți crezi încrederea în tine, de ce e important să fii sănătos.

### Puncte de discuție:

1. Care sunt comportamentele de risc mai frecvente la bărbați/ femei?
2. Ce observăm în privința încrederii în sine la femei/ bărbați ? Există diferențe?
3. Dar în privința altor abilități necesare în viață ?
9. **„Asumarea riscului”**- Se recomandă să se realizeze în cadrul unui program de dezvoltare a abilităților de estimare a riscului; se recomandă pentru tinerii de 14-18 ani.

Scop: Să identifice riscuri pe care și le asumă și consecințele riscurilor asumate.

Materiale necesare: Coli de hârtie; marker-e.

Desfășurare: Participanții stau în cerc pe scaune. Facilitatorul enunță afirmații de genul celor de mai jos prin care cere să-și schimbe locul cei care și-au asumat riscul:

1. Să conducă mașina.
2. Să meargă la școală cu temele nefăcute.
3. Să mănânce foarte mult sau alimente nesănătoase.

## *Metode și tehnici de prevenire a delincvenței juvenile*

4. Să comunice cu persoane necunoscute.
5. Să spună un secret unui prieten/ coleg/ adult.
6. Să fumeze.
7. Să circule seara târziu prin locuri necirculate.

Participanții pot expune și ei enunțuri legate de riscuri întâlnite în experiența lor de viață. Pe grupuri mici, participanții găsesc consecințe posibile (și pozitive și negative) ale riscurilor enunțate.

Puncte de discuție: Se discută despre risc, ce înseamnă asumarea riscurilor, identificarea situațiilor de risc, pași de depășire a riscurilor. Sunt diferite riscurile pentru fete și băieți? Care este diferența dintre persoanele care sunt în situații de risc care dezvoltă probleme și care nu dezvoltă probleme?

10. „**Riscul**” - Se recomandă să se realizeze în cadrul unui program de dezvoltare a abilităților de estimare a riscului, dezvoltare a abilităților de siguranță personală; Se recomandă pentru tinerii de 10-14 ani.

Scop: Identificarea riscurilor posibile și a resurselor de care dispun pentru a le minimiza.

Materiale necesare: coli de hârtie, markere, cartonașe (pentru fiecare participant) cu mesajele: “ Ești în siguranță.”, “ Fii atent, ai grijă.”, “ Periculos”

Desfășurare: Participanții desenează o “hartă” a zilei trecute, desenând ce activități au făcut, prin ce locuri au trecut, cu ce persoane au intrat în contact. Fiecare își prezintă harta și ceilalți ridică unul din cartonașe – cu mesajul pe care îl consideră potrivit în situația respectivă. Se pot completa hărțile cu alte activități, locuri etc. mai riscante pentru a vedea cum reacționează participanții.

Puncte de discuție:

1. Ce este riscul pentru voi?
2. De ce oamenii își asumă riscuri?
3. Cum reușesc oamenii să supraviețuiască deși se confruntă cu riscuri cotidiene?
4. În cazul expunerii la riscuri cine este responsabil sau cine poate contribui la păstrarea siguranței și a integrității?

**Exemple de activități de autocunoaștere și intercunoaștere** - exerciții și jocuri individuale sau de grup (4 – 20 persoane) care au ca principal scop o mai bună cunoaștere a propriei persoane și/sau a celorlalți. Ele pot optimiza relațiile prin dezvoltarea unor atitudini prosoziale ca înțelegere, toleranță, acceptare etc. prevenind astfel eventuale conflicte.

1. „**Eu sunt ... și-mi place să mănânc .../ să citesc .../ să mă îmbrac cu ... / etc.**”

Scop: Optimizarea cunoașterii de sine și / sau a celorlalți

Obiective:

O1. Să exprime în fața grupului propriile preferințe în ceea ce privește mâncarea, îmbrăcămintea, interesele;

O2. Să asculte preferințele celorlalți.

Materiale: - nu sunt necesare

Timp: ½ h – 1 h

Descrierea activității: participanții stau pe scaune în cerc și fiecare trebuie să-și spună numele și mâncarea sau cartea preferată etc. Dacă grupul este nou format li se poate cere participanților să repete ceea ce au spus cei dinaintea lor înainte de a-și spune numele propriu pentru reținerea cât mai exactă a tuturor informațiilor.

Se poate crește gradul de complexitate al activității, cerându-se participanților să explice cât mai pe larg preferința (De ce îți place?; Când ai mâncat / îmbrăcat / citit prima oară această mâncare / îmbrăcămintă / carte?; Povestește o întâmplare hazlie care are legătură cu această preferință! Etc.) sau li se poate solicita să spună primele 3 preferințe.

Variantă: „**Dacă aș fi un animal aș fi ... pentru că ...**”;

## 2. „Nume-adjectiv”

Scop: Optimizarea cunoașterii de sine și / sau a celorlalți

Obiective:

O1. Să identifice propriile trăsături de personalitate;

O2. Să asculte părerile celorlalți.

Materiale: nu sunt necesare.

Timp: ½ h – 1 h

Descrierea activității: participanții stau pe scaune în cerc și fiecare trebuie să-și spună numele și un adjectiv care îi reprezintă și începe cu aceeași literă ca și numele lor – Cristi cel Credincios.

Variantă: Se poate solicita participanților să –și spună numele și 3 calități sau, ca și la exemplul anterior, li se poate cere să explice pe larg alegerea.

## 3. „Reclama personală”

Scop: Optimizarea cunoașterii de sine și / sau a celorlalți și dezvoltarea creativității

Obiective:

O1. Să creeze o reclamă a propriei persoane;

O2. Să evalueze critic pozitiv reclamele celorlalți participanți.

Materiale: foi de flipchart, markere, culori, pensoane sau orice alte materiale

Timp: ½ h – 1 h

Descrierea activității: fiecare participant va trebui să-și creeze în 15 minute o reclamă a propriei persoane și să o prezinte grupului cât mai creativ. Activitatea se poate desfășura și sub formă de concurs.

#### **4. „Autoportretul”**

Scop: Optimizarea cunoașterii de sine și / sau a celorlalți și dezvoltarea creativității

Obiective:

O1. Să – și construiască autoportretul;

O2. Să evalueze critic pozitiv portretele celorlalți participanți.

Materiale: foi de flipchart, markere, culori.

Timp: ½ h – 1 h

Descrierea activității: fiecare participant trebuie să-și deseneze propria figură pe marginea căreia se va discuta ulterior răspunzându-se la întrebări de genul – Ochii sunt deschiși sau privirea este întoarsă? De ce?; Zâmbetul/tristețea au motive și în realitate? Dacă priviți acest autoportret vă recunoașteți?; Autoportretul vă reprezintă? Etc.)

Variantă: Se poate realiza „Autoportretul în grup” - fiecare își face autoportretul și la final moderatorul prezintă pe rând aceste autoportrete, membrii grupului trebuind să răspundă la întrebările de mai sus. Participanților li se poate cere să identifice persoane căreia îi aparține autoportretul.

#### **5. “Cine sunt eu?”**

Scop Optimizarea cunoașterii de sine și / sau a celorlalți și dezvoltarea creativității

Obiective:

O1: să-și exprime gândurile și sentimentele despre problemele personale.

O2: să vorbească în grup despre aceste gânduri și sentimente

Materiale Fișa de lucru a participanților “Cine sunt eu?”, creioane, tablă, cretă, hârtie.

Timp 1 h

Descrierea activității

1. Se cere participanților să răspundă sincer și să completeze fișa de lucru “Cine sunt eu?”

2. După ce participanții au completat fișa de lucru, vor descrie una din calitățile pe care au arătat că o admiră, aceste calități fiind notate de educator pe o coală mare / pe tablă. Dacă apar repetări se notează cu o linie fiecare menționare, pentru a sublinia câți participanți s-au referit la acea calitate.

3. Se poartă o discuție liberă pe marginea întrebărilor: A fost greu să răspundeți la întrebările din fișă? Explicați.; V-ați simțit stânjeniți sau vi s-a părut greu să scrieți lucruri pozitive despre voi

înșivă, chiar dacă nimeni nu va citi ce ați scris? Explicați.; Cum vi se pare că vă folosiți timpul pentru a reflecta la calitățile voastre?; Admirăm și trăsăturile negative ale oamenilor? Explicați.

**CINE SUNT EU?**  
**fișa de lucru**

Nume \_\_\_\_\_ Prenume \_\_\_\_\_

1. Oamenii de care îmi pasă cel mai mult în viață sunt \_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_
2. Mă simt mândru de mine când \_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_
3. Sunt o persoană plăcută pentru că \_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_
4. Oamenii pe care îi admir cel mai mult în viață sunt \_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_
5. Calitățile pe care le admir cel mai mult la ei sunt \_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_
6. Două din cele mai remarcabile calități ale mele sunt \_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_
7. Unul dintre lucrurile cele mai bune pe care le-am făcut vreodată a fost \_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

**Exemple de activități ludice și de relaxare** - acele activități individuale sau de grup care au ca principal scop detensionarea, destinderea persoanei/grupului, condiționarea pozitivă operantă și crearea unui mediu relaxat. Ele pot optimiza relațiile prin reducerea stresului și a sentimentului de teamă, optimizarea comunicării și asigurarea bunei dispoziții etc., prevenind astfel eventuale conflicte.

Exemple: Audiții muzicale, vizionări de filme, plimbări, dans, dramatizări; jocuri de societate ca: „ȚOMANAP”, „Telefonul fără fir”, „Telefonul fără fir cu gesturi” (*participanții stau în cerc, cu spatele spre interiorul cercului și un participant face un gest sau o succesiune de gesturi; următorul participant trebuie să imite gesturile ș.a.m.d. Ultimul participant se asemează în fața celui care a inițiat gesturile și va face gesturile percepute de el, în timp ce primul participant va face gesturile inițiale. În mod normal, aceste gesturi ar trebui să fie identice, însă acest lucru se întâmplă foarte rar. După ce a făcut gestul, fiecare participant se întoarce cu fața spre cerc.*), „Mim cu sau fără

muzică”, „Una spun și alta fac” (*participanții stau în cerc și un participant stă în interiorul cercului și mimează o acțiune. Următorul participant îl întreabă: Ce faci? Primul participant va răspunde, numind o altă acțiune decât cea mimată (Exp. mimează tăiatul lemnului și spune că scie). Participantul care a întrebat Ce faci ? rămâne în cerc și va mima ce a spus celălalt că face (în exp. va mima că scie), „Obiectul multifuncțional” (*Participanții stau în cerc și un participant stă în cerc și ține în mână un obiect (exp. capsator). El va mima o acțiune făcută cu acest obiect, diferită de cea la care se folosește obiectul respectiv=capsat (exp. perie de haine, perie de dinți, clamă, pix, etc.). Cine recunoaște și numește obiectul intră în cerc.*) etc.*

**Exemple de activități culturale și de cunoaștere** - activitățile care au ca scop consolidarea/completarea cunoștințelor, lărgirea sferei cunoașterii și formarea/exersarea deprinderilor cognitive În această categorie de activități includem toate activitățile care facilitează reintegrarea școlară sau optimizarea situației școlare, completarea culturii generale și de specialitate, exersarea deprinderilor cognitive de bază (calcul și rezolvare de probleme matematice, scris-citit, învățare etc.). Ele pot optimiza relațiile prin creșterea stimei de sine și valorificarea intereselor deținuților.

Exemple:

1. Activități de asistare/sprijinire a beneficiarilor reintegrați școlari în efectuarea temelor;
2. Discuții pe marginea unor cărți citite/filme vizionate – aceste discuții se pot organiza spontan dacă constatăm că există interese comune în rândul membrilor grupului (toți au vizionat un film care i-a impresionat) sau pot fi provocate prin vizionarea unor filme în grup și discutarea lor ulterioară sau prin recomandarea unor lecturi ca suport pentru discuții tematice. Alegerea filmului/ cărții se face în funcție de grup.

3. Analiza unui text prin metoda predicțiilor – Fiecare participant primește o foaie cu un tabel ca cel de mai jos:

**Tabelul predicțiilor**

Sarcină Etapă	Ce credeți că se va întâmpla?	De ce credeți asta?	Ce s-a întâmplat, de fapt?
1. După citirea titlului			
2. După parcurgerea primului pasaj			
3. După parcurgerea celui de-al doilea pasaj			
4. Înainte de a citi până la sfârșit			

Formatorul are pregătit un text nu foarte lung, împărțit în 3 sau mai multe fragmente. Fiecare fragment trebuie să se termine într-un moment cheie, astfel încât participanții să nu poată intui urmarea. Se parcurg etapele din tabel. Formatorul citește titlul; participanții completează coloanele 1 și 2 din rândul 1. Se discută. Formatorul citește primul fragment; participanții completează coloana 3 din rândul 1 și coloanele 1 și 2 din rândul 2. Se discută. Șamd.

4. Rezolvarea de exerciții și probleme logico-matematice și de perspicacitate – exemplu:

\* *Gândiți-vă la un număr și îl scrieți, înmulțiți cu 5, adăugați 2, înmulțiți cu 4 și adăugați 3. Acum înmulțiți rezultatul primit cu 5 și adăugați încă 7. Scrieți numărul primit. Tăiați ultimele două cifre. Ce număr ați obținut?*

**Soluția:** Numărul gândit.

\* *Mutați unul din bețișoare astfel, încât egalitatea să fie adevărată:*

$$1 + 7 = 14 \square + 1$$

**Soluția:**

$$147 = 14 \square - 1$$

\* *De scris cu cifre numărul, compus din unsprezece mii, unsprezece sute și unsprezece unități.*

**Soluția:** Mulți consideră că acest număr va fi 11111. În realitate numărul cerut va fi  $12111 = 11000 + 1100 + 11$ .

5. Jocuri și exerciții de îmbogățirea vocabularului cum sunt: „**Găsește sinonime /antonime /omonime**”, „**Cât mai multe cuvinte cu A**”, Rebusuri /integrame etc.

6. Exerciții și activități de stimulare a comunicării în grup

Exemplu: **Lista proverbelor și aforismelor**

Scop: compararea părerilor spontane ale membrilor unui grup, aflarea opiniilor acestora cu privire la diferite situații.

Obiective:

O1: Să –și spună părerea cu privire la conținutul unor proverbe sau aforisme

O2: Să asculte opiniile celorlalți

O3: Să respecte reguli de comunicare în grup

Materiale: o listă cu proverbe și aforisme pentru fiecare persoană și o foaie de răspuns în care sunt trecute numerele de ordine ale proverbelor și *variantele de răspuns*: A – Întru-totul adevărat; B – Nu este întru-totul adevărat; C – Nu pot să răspund nici cu A, nici cu B.

Timp: 1h – 1 ½ h

Desfășurarea activității:

1. Fiecare participant completează individual chestionarul.

2. Se compară răspunsurile tuturor participanților, fiind trecute într-un tabel sintetic astfel: în prima coloană se consemnează numărul de ordine al proverbelor, iar în celelalte coloane se trec răspunsurile persoanelor.

În cazul în care există unanimitate a răspunsurilor, se cere membrilor grupului să explice de ce au dat aceleași răspunsuri. Dacă răspunsurile sunt divergente, se organizează o discuție asupra cauzelor.

3. La final se organizează o discuție privind dificultățile legate de comunicare (aceleași expresii, foarte cunoscute și recunoscute, pot să nu aibă aceeași semnificație pentru toată lumea) și se subliniază că multe dintre stările tensionate au ca sursă superficialitate a modului în care sunt formulate opiniile, aprecierile referitoare la persoane, situații.

Prezentăm mai jos o listă cu proverbe și aforisme (ele pot fi, însă, înlocuite și cu altele).  
Recomandăm utilizarea unor liste cuprinzând 35-50 de proverbe.

Metode și tehnici de prevenire a delincvenței juvenile

Proverbe și aforisme	Membrii grupului						
	1	2	3	4	5	6	7
Gândește de azi și pentru mâine							
Cărțile trebuie să urmeze științei și nu știința cărților							
Soarele, cât de cald este, nu încălzește pe toată lumea							
Pe prietenul sigur îl cunoști în împrejurări nesigure							
La vijelii, copacii cei mari cad, iar buruienile rămân pe loc							
Niciodată un invidios nu va ierta meritul							
Mai lesne este să cioplești pomul decât omul							
Sunt obiceiuri care mai bine să fie călcate, decât urmate							
Cine nu știe potecile nu știe nici drumul mare							
Este dorită lenea celui rău și tăcerea prostului							
Cu cât râul este mai adânc, cu atât curge mai lin							
Munca omului noroc îi aduce							
Când treci prin țara orbilor, închide și tu un ochi							
Cu capul se lucrează mai greu decât cu sapa și lopata							
Unde omul se mulțumește acolo raiul și-l găsește							
Vorba rea fuge mai tare decât cea bună							
Mai bine un dușman înțelept decât un prieten nărod							
Lauda în față este jumătate ocară							
Toți se plâng de bani, dar de minte nimeni							
Prostul întâi vorbește și apoi gândește							
Talentul fără de noroc este de prisos							
Cugetul cel bun este cea mai bună pernă							
Vai de cel care cade pe mâna unui intrigant! Că se vede legat de mâini și de picioare cu lanțuri ce nu le vede							
Fie-ți milă de timpul care trece în zadar							
Dulce este viața, dar scump o plătim							
Răul nu rămâne nepedepsit							
Mic cu cei mici și mare cu cei mari mereu să te arăți							
Cine cutează să spună adevărul, lesne poate merge cu capul spart							
Munca are rădăcini amare, dar fructe dulci							
Ce se obține lesne nu e bun							
Greu se cunoaște cineva pe sine							
Pe toți să-i ascuți, dar pe puțini să-i crezi							
Pe cei mai buni cai îi mănâncă hamul							
Să te asemea cu cei puțini, iar nu cu cei mulți							
Cele mai mari gânduri din inimă izvorăsc							

7. Jocuri și exerciții de dezvoltare a imaginației și creativității ca: desene/colaje tip mozaic sau tapet, construire de scenarii/povestiri pe temă dată, ilustrarea prin desen a unui obiect/personaj imaginar, completarea de propoziții/povestiri/desene neterminate („Du gândul mai departe”, „Ce s-ar întâmpla dacă ... – exp. soarele ar fi rece sau nu ar fi pe lume flori etc”),

8. Exerciții de exersare a empatiei („Ce-ai face dacă ai fi în locul ... – exp. mamei tale sau al președintelui etc.”)

Precizare: În funcție de nivelul grupului / individului, se recomandă la început exerciții de empatizare cu persoane neutre infracțiunii, putându-se apoi introduce exerciții de empatie cu victima.

9. Exerciții/jocuri pentru dezvoltarea atenției și a capacității de concentrare ca „Ce lipsește din desen/cameră?”, „Ce este în plus?”, „Găsește diferențele/asemănările”.

Planșe model pentru „Găsește diferențele”



10. Exerciții de exersare a memoriei ca cel de mai jos:

**Valiza** - La început cereți participanților să își spună numele și declară ce obiecte ar pune într-o valiză. Fiecare trebuie să repete numele și „obiectul împachetat” de către cel dinaintea lui înainte de a-și spune numele și de a „împacheta” la rândul său un obiect. De exemplu:

1. Mă numesc Emil și împachetez o pereche de șosete.
2. Emil împachetează șosete. Eu sunt Dina și-mi iau o rochie.
3. Emil ia șosete, Dina - o rochie. Numele meu este Ion și-mi iau un tricou etc.

Participanții se pot exprima printr-o frază, dar și telegrafic.

Iată alte sugestii de subiecte pentru realizarea acestui exercițiu:

- Cumpărături la magazin;
- Cumpărături de Crăciun;
- vitrină de jucării;
- La librărie;
- Aeroportul Internațional;

În a doua etapă a jocului, cereți participanților să reia exercițiul încercând să-și imagineze fiecare lucru auzit.

Experiențele făcute în cadrul seminariilor au arătat că în prima rundă lucrul se complică la verigile 6-8 ale lanțului!

**Exemple de activități de socializare** - activități care au ca scop principal formarea și exersarea deprinderilor de comportare civilizată și de relaționare socială adecvată. În această categorie de activități includem toate activitățile care vizează optimizarea, consolidarea și pozitivarea relațiilor în grup, exersarea de relații în micro-grupuri (familie, clasă, colectiv de muncă, grupul de prieteni) și macro-grupuri (la restaurant, la cinematograful, la teatru, la cumpărături etc.). Ele pot optimiza relațiile și facilita reintegrarea școlară și socio-profesională prin exersarea unor comportamente prosoziale.

Exemple: aniversări ale zilelor de naștere, organizarea de petreceri cu ocazia sărbătorilor religioase, jocuri de rol și alte jocuri / competiții sportive în aer liber etc. În jocul de rol se joacă o scurtă piesă care are subiect inspirat din viața reală. În utilizarea jocului pe roluri trebuie să se țină cont de sentimentele participanților și de stereotipurile și prejudecățile care pot influența rezultatele jocului. Întotdeauna, jocul de rol trebuie să fie urmat de discuții.

### **1) Ghici cine vine la cină?**

Scop Conștientizarea rolului pe care îl are familia în transmiterea valorilor societății

Obiective

O1. Să analizeze mesajele pe care le-au primit de la familie despre oameni diferiți din punct de vedere socio-cultural

O2. Să explice valorile care se ascund în spatele acestor mesaje.

Materiale Copii ale role-cardurilor, hârtie și pixuri pentru observatorii speciali

Timp 1h

Desfășurarea activității

1. Din grup se vor alege 4 voluntari pentru roluri și alți 4 care vor fi observatori speciali. Restul membrilor grupului rămân observatori generali.

2. Fiecare observator va observa un voluntar și va nota toate argumentele folosite de acesta. Se hotărăște de la început cine pe cine observă.

3. Fiecare voluntar primește un role – card și are 2-3 minute să intre în rol.

Card 1 FIICA / Fiul – Ai hotărât să-ți înfrunți familia și să le spui că vrei să te muți cu prietenul tău / prietena ta de culoare.

## Metode și tehnici de prevenire a delincvenței juvenile

*Situația – Iți anunți familia că vrei să locuiești cu prietenul tău / prietena ta, care e de culoare și încerci să-ți aperi hotărârea. Argumente: vrei să iei o poziție pentru a te opune prejudecăților față de relațiile dintre tinerii de origine diferită.*

Card 2 MAMA – Fiica ta / fiul tău are un prieten / o prietenă de culoare cu care are o relație foarte apropiată.

*Situația – Vă iubiți fiica/ fiul foarte mult dar nu înțelegeți cum a putut să vă facă un asemenea lucru. Vă sprijiniți soțul în tot ce zice. Nu vă amenințați fiica / fiul.*

Card 3 FRATELE MAI MARE – Sora ta / fratele tău are un prieten / o prietenă de culoare cu care are o relație strânsă.

*Situația – În principiu nu-ti pasă dacă sora ta / fratele tău are un prieten / o prietenă de culoare și de fapt tu aperi dreptul oamenilor de a fi liberi. Îți arăți grija și vrei să-ți aperi sora / fratele.*

Card 4 TATAL – Fiica ta / fiul tău are un prieten / o prietenă de culoare cu care are o relație foarte apropiată.

*Situația – D-voastră reprezentați autoritatea în casă, nu sunteți de acord cu relația fiicei/fiului și vă pasă de ce spun oamenii. Gândiți-vă la un tată sever și argumentați precum ar face- o el.*

4. Scena: 4 scaune în semicerc reprezintă camera de zi a unei case în care vor asista la o discuție în familie.

5. Scena se joacă timp de 15 – 20 minute.

6. Se poartă o discuție despre cum s-au simțit voluntarii- actori. Fiecare observator va citi argumentele folosite de fiecare actor pentru a-i convinge pe ceilalți. Se continuă cu o discuție cu tot grupul despre care au fost argumentele asemănătoare cu cele pe care le-ați auzit în familiile voastre?; Ar fi existat vreo diferență dacă în loc să fie de culoare prietenul / prietena ar fi fost de aceeași rasă?; Ce s-ar fi întâmplat dacă nu era vorba despre o relație cu o persoană de culoare ci despre o relație între persoane de același sex?; Credeți că asemenea conflict e normal în zilele noastre, sau e ceva trecut?

## 2. „Avioanele”

Scop Exersarea abilităților de negociere și rezolvare de conflicte

Obiective:

O1. Să utilizeze tehnici de negociere și rezolvare de conflicte

O2. Să lucreze în grup

Materiale: Foi flipchart, hârtie de copiator alba, hârtie de copiator colorata, markere, carioca / creioane colorate / tempera, pensoane, pixuri, scotch, lipici solid, flipchart

Timp: 1 h – 1 ½ h

### Descrierea activității

1. Participanții se împart în 2 grupuri. Coordonatorul jocului explică regulile exercițiului: fiecare grup reprezintă o mare companie de avioane; cele 2 companii sunt în concurență și trebuie să construiască cel mai performant avion care se găsește la ora actuală pe piață (avion confecționat din hârtie care trebuie să zboare pe o distanță de minim 7m și care să fie colorat în minim 10 culori). Pentru a realiza acest avion, fiecare companie trebuie să realizeze un prototip cu care să convingă Banca (reprezentată de către 2 voluntari și educator) să îi finanțeze producția de avioane. Fiecare Companie primește de la Bancă un minim de resurse cu care, însă nu poate începe realizarea prototipului. Prima companie primește 5 coli de hârtie, iar a doua companie primește 1 tub de lipici și 5 creioane colorate. Echipele companiilor sunt informate că au voie să negocieze atât între ele cât și cu banca pentru obținerea de noi resurse. Câștigă echipa care realizează producția cea mai mare de avioane în 20 de minute. La final se vor purta discuții în grupul mare despre: Cum au decurs negocierile?; Dacă au apărut conflicte cum au fost abordate? etc.

### 3. „Negocierea valorilor”

Scop Exersarea abilităților de negociere și rezolvare de conflicte

Obiective:

O1. Să utilizeze tehnici de negociere și rezolvare de conflicte

O2. Să lucreze în grup

Materiale: hârtie, pixuri

Timp: 1 h

### Descrierea activității

1. Coordonatorul jocului spune participanților următoarea poveste: „Sunteți în vacanță. Vă pregătiți pentru o excursie. Unde?! ... Este vorba despre o excursie prin viață care va dura câteva luni. Trebuie să vă faceți bagajele, care pentru această excursie vor fi diferite de cele obișnuite. Pentru a vă relaxa și a vă simți cât mai bine în această vacanță, trebuie să vă luați în bagaj cel puțin 10 calități și 10 defecte ale voastre.” Participanții sunt lăsați 10 minute pentru a nota aceste calități și defecte. După aceea coordonatorul continuă: „Este foarte, foarte târziu. Mai sunt doar 5 minute până la plecarea trenului și bagajul vostru nu se închide. Din păcate toate defectele sunt așezate la fundul rucsacului, iar la suprafață sunt doar calitățile. Trebuie să lăsați acasă 3 calități. Tăiați de pe listă trei calități de care credeți că vă puteți lipsi câteva luni.” Participanții au la dispoziție 5 minute pentru a rezolva această sarcină. După aceea coordonatorul continuă: „Bravo! Sunteți în tren! Plecați în excursia vieții voastre. Acum ați ajuns la destinație. Din păcate, deja observați că nu aveți în bagaj tot ceea ce v-ar trebui pentru a vă descurca. Din fericire, puteți negocia cu colegul de cameră pentru a obține de

la el ceea ce vă lipsește.” Participanții se împart în perechi și timp de 5 minute trebuie să negocieze astfel încât să obțină de la partener trăsăturile pe care ei nu le au dar și le-ar dori. Regulă: Nu poți da nimic fără să primești ceva la schimb.

2. După aceea coordonatorul jocului continuă: „Din păcate la colegul de cameră nu ai găsit tot ceea ce vă doriți. Din fericire puteți merge împreună la vecinii de apartament să negociați cu ei.” Participanții au la dispoziție 5 minute pentru a uni echipele câte 2 și să poarte o negociere în grup de 4.

3. Coordonatorul jocului: „Din păcate nici la vecini nu ai găsit tot ceea ce vă doriți. Din fericire puteți merge cu toții în holul hotelului pentru a vedea dacă nu puteți să negociați cu un alt membru al grupului mare.” Participanții au la dispoziție 10 minute pentru a se reuni în grupul mare și să poarte o negociere cu ceilalți.

4. La final se vor purta discuții în grupul mare despre: Cât de ușor / greu a decurs negocierea?; Cât de mulțumit este fiecare participant de „bagajul” pe care îl are acum?; Cât de greu a fost să schimbe defecte pe calități? Etc.

**Exemple de activități practice pentru muncă și viață** - activități care au ca scop formarea/exersarea de deprinderi și abilități necesare pentru optima integrare școlară și/sau socio-profesională.

În această categorie de activități includem toate activitățile care vizează formarea de deprinderi necesare pentru reintegrarea școlară și/sau socio-profesională, dezvoltarea capacității de concentrare și de respectare a unui program, dezvoltarea de deprinderi util-gospodărești. Ele pot facilita reintegrarea școlară și/sau socio-profesională prin exersarea unor comportamente prosoziale.

Exemple: activități de expresie plastică folosindu-se diferite suporturi, instrumente și materiale – hârtie, culori, materiale textile, sticlă, semințe și alte materiale naturale, mărgelile etc. (desene, picturi, colaje, cusături, broderii și împletituri, modelaj, origami, confecții de obiecte din lemn), exerciții și jocuri de organizare a spațiului și de orientare spațio-temporală, activități gospodărești și de întreținere a igienei spațiului (gătit, spălat și curățenie, înfrumusețarea spațiului) etc.

Exemplu de exercițiu de orientare spațio-temporală:

**Atinge punctele** – Participanții stau în cerc. Coordonatorul de joc numește câteva repere care vor trebui atinse: perete, genunchiul unui coleg, umărul unui coleg, întrerupător, tricou roșu, nasul unui partener. La semnal, participanții pornesc și trebuie să stingă toate reperele în ordinea dată. La începutul jocului este recomandat să dăm doar 3 repere ca apoi numărul acestora să crească. Se pot oferi repere direcționale ca: dreapta ușii, ceva verde din stânga etc.

**Exemple de activități de formare a autonomiei personale** - activități care au ca scop formarea/exersarea de deprinderi de autoservire și autoîngrijire în vederea adaptării la viața cotidiană.

În această categorie de activități includem toate activitățile care vizează informarea privind igiena personală/igiena mediului și viața sexuală – discuții pe marginea unor materiale informative, jocuri de rol pentru diferite roluri din familie sau din societate (angajat, cumpărător, locatar al blocului etc.), exerciții de realizare a bugetului personal sau al familiei, discuții și jocuri de rol pentru dezvoltarea abilităților de luare a deciziilor și de realizare a unor planuri personale de viitor. Aceste exerciții pot facilita reintegrarea școlară și/sau socio-profesională după eliberare prin exersarea unor comportamente prosociale.

### **1. „Comportamente sănătoase și comportamente de risc”**

Scop: promovarea unui stil de viață sănătos

Obiective:

O1. să identifice comportamentele sănătoase și de risc

O2. să analizeze diferite comportamente sănătoase și de risc „acceptate social”

Materiale: flipchart / tablă, markere / cretă, planșe sau slide-uri cu comportamentele sănătoase sau de risc, foi sau caiete și instrumente de scris

Timp: 1 h

Desfășurarea activității

1. Grupul se subîmparte în 2 grupuri, 1 sub grup trebuind să identifice cât mai multe comportamente care întrețin starea de sănătate, celălalt subgrup lucrând la o listă cu comportamente de risc.
2. Fiecare grup delegă un reprezentant care prezintă lista cu comportamente
3. Se discută în grupul mare. Eventual se prezintă listele de mai jos.

**Comportamente sănătoase:** exercițiu fizic (practicat regulat), alimentație sănătoasă, echilibru somn-veghe, comportament sexual protejat, comportamente preventive (vizite medicale regulate, utilizarea centurii de siguranță, utilizarea cremelor de protecție solară, utilizarea echipamentelor de protecție etc.).

**Comportamente de risc:** sedentarism; alimentație nesănătoasă; fumat, consum de alcool, droguri; comportament sexual neprotejat; neutilizarea centurii de siguranță, a echipamentelor de protecție, a cremelor de protecție solară; nerespectarea unui program de controale medicale periodice etc.

## **TULBURĂRILE DE ATENȚIE ȘI HIPERACTIVITATE ȘI TULBURĂRILE DE CONDUITĂ LA COPII ȘI ADOLESCENȚI**

Copiii și adolescenții care au tulburări de atenție și hiperactivitate și / sau tulburări de conduită sunt considerați de către părinți și profesori ca fiind imposibil de stăpânit; ei creează probleme în mediile în care își desfășoară activitatea și în societate în general, exercitând o influență negativă asupra celor de vârsta lor în ce privește comportamentele antisociale, absenteismul și abandonul școlar.

**Tulburarea de atenție și hiperactivitate** - este o tulburare caracterizată prin dificultăți de atenție și concentrare, hiperactivitate (agitație) și impulsivitate. Unii copii sunt apatici, lenți, "visează cu ochii deschiși", ei fiind copiii care nu sunt atenți. Alții, din potrivă, sunt foarte activi, cu comportamentele agresive. În ambele cazuri există o rată mare a abandonului școlar și a absenteismului

Copiii și adolescenții cu tulburări de atenție și hiperactivitate întâmpină dificultăți la nivel:

- a) comportamental (*impulsivitate și distractibilitate, vorbesc mult și își asumă multe riscuri, sunt mai predispuși spre a face accidente sau de a fi victime ale accidentelor*)
- b) relațional (*au dificultăți în a-și face prieteni și în a respecta regulile sociale, nu respectă limitele impuse de ceilalți și nu răspund la cererile care le sunt adresate, nu respectă sentimentele, drepturile și proprietatea celorlalți, sunt deseori agresivi, dominanți*)
- c) cognitiv (*le este dificil să se concentreze și au un deficit în ce privește memoria de scurtă durată, nu anticipează riscul și consecințele*)
- d) emoțional (*nu au controlul impulsivității, emoțiile tind să fie extrem de fluctuante – trecând rapid de la o stare de deprimare la una de exaltare și invers, pot fi prietenoși sau foarte ostili, au o toleranță redusă la frustrare și pot manifesta „crize de nervi”, unii pot avea o imagine de sine negativă*)
- e) fizic (*toleranța ridicată la durere și asumarea unor riscuri extreme pot fi cauza unor accidente*).

În adolescență, impulsivitatea poate duce la asumarea unor riscuri exagerate, care presupun recurgerea la alcool, droguri, accidente de circulație, abandon școlar etc. La aceste persoane există un risc crescut pentru comportamente antisociale și la maturitate (tulburări de conduită, abuz de substanțe, criminalitate). În unele cazuri apar probleme de adaptare la locul de muncă sau tentative de suicid.

Vârsta la care se poate face diagnosticul tulburării de atenție și hiperactivitate este între 7 și 9 ani, dar primele semne sunt vizibile adesea înainte de 3 ani.

Factorii psihosociali care influențează menținerea tulburării de atenție și hiperactivitate sunt:

- Probleme ale părinților ca: depresie, agresivitate, abuz de substanțe
- Expunerea la conflictele din familie
- Stilul coercitiv de educație folosit în copilărie și adolescență
- Statutul socio-economic precar
- Instituționalizarea
- Relațiile cu copiii de aceeași vârstă care au astfel de tulburări
- Problemele de relaționare cu cadrele didactice / alt personal cu care intră în contact o perioadă mai lungă în instituția școlară (asistent social, consilier școlar etc.)

### **Școala pentru copii cu tulburări de atenție și hiperactivitate**

Stilul de învățare și instrucția care se bazează pe modalitatea senzorială, tactil – kinestezică și pe cea vizuală au eficiența cea mai mare.

Profesorii suportivi sunt cei mai eficienți în abordarea cu succes a acestor copii / adolescenți.

Consilierul școlar poate interveni eficient mai ales prin educarea profesorilor cu privire la natura tulburării de atenție și hiperactivitate (aceste comportamente sunt impulsive, necontrolate) și prin explicarea faptului că acest comportament ține mai mult de lipsa unor abilități inhibiție comportamentală decât de intenția de a deranja desfășurarea normală a orelor.

*Profesorilor li se pot da următoarele sugestii (adaptat după Muro, Kottman, 1995):*

- 1. Structurați activitățile desfășurate la nivelul clasei – ex. regulile și consecințele nerespectării lor trebuie cunoscute de către elevi.*
- 2. Organizați mediul din clasă astfel încât stimulii distractori să fie evitați cât mai mult cu putință (ex. izolarea fonică a clasei, izolarea – cel puțin în unele ore – de stimulii vizuali exteriori clasei; este indicat ca acești elevii să nu fie puși în ultima bancă, ci în primele bănci, departe de fereastră).*
- 3. Împărțiți sarcinile date în clasă în unități mici, astfel încât elevii să aibă cât mai multe recompense imediate și feedback pentru îndeplinirea lor. Perioadele de concentrare a atenției*

## *Metode și tehnici de prevenire a delincvenței juvenile*

*trebuie să alterneze cu cele în care elevii se pot mișca, pot vorbi sau pot urmări activități care sunt mai dinamice.*

- 4. Încurajați elevii când manifestă aproximări ale comportamentului dorit sau în situațiile de eșec.*
- 5. Dați-le elevilor responsabilități care să le dezvolte abilitățile de lider și încrederea în capacitatea lor de a urma instrucțiuni (ex. să organizeze clasa pentru activități desfășurate în grupuri mici).*
- 6. Organizați activități orientate pe lucrul individual și în grupuri mici. Activitățile în grupuri mari creează probleme pentru elevii cu hiperactivitate / deficit de atenție.*
- 7. Atrageți atenția asupra comportamentelor inacceptabile și redirecționați elevii înspre comportamente acceptabile.*
- 8. Permiteți elevilor să se deplaseze pe arii restrânse din clasă, cu condiția de a nu deranja. De obicei, acești elevi se pot concentra mai bine dacă nu trebuie să depună efortul de a sta liniștiți. Este bine dacă este valorificată modalitatea kinestezică de învățare.*
- 9. Formulați instrucțiunile clar și concis. Este mai ușor dacă ele sunt exprimate atât verbal, cât și prin imagini.*
- 10. Alternați sarcinile dificile cu cele ușoare și sarcinile care sunt obositoare cu cele relaxante.*
- 11. Comunicați elevilor atunci când apar schimbări în ceea ce privește cerințele la nivelul clasei, pentru a evita lipsa de complianță și comportamentele inadecvate.*
- 12. Faceți din cerințele școlare provocări în care elevii să se implice din curiozitate sau interes (ex. să câștige un concurs în cadrul clasei etc.).*
- 13. Comunicați cu părinții despre evoluția copilului, pentru a-i informa și educa în legătură cu modul în care îl pot ajuta. În schimb, nu îi responsabilizați pentru ceea ce se întâmplă în timpul orelor la școală (în acest interval de timp nu își poate asuma responsabilitatea controlului comportamental).*
- 14. Folosiți umorul în interacțiunea cu elevii cu tulburări de atenție și hiperactivitate.*
- 15. Apreciați creativitatea și spontaneitatea lor atunci când aveți ocazia.*

## **Tulburarea de conduită**

Tulburarea de conduită se manifestă prin **agresiune față de oameni și animale** (amenințări, bătăi, loviri cu diferite obiecte, cruzime fizică față de animale sau oameni, forțări la acte sexuale etc.), **distrugerea proprietății** deliberat, prin incendiere sau în alt mod, **fraudă** (intrare prin efracție, minciuni spuse pentru a obține bunuri sau favoruri, ori pentru a evita anumite obligații) **sau furt fără tâlhărie** (din magazine), **violări serioase ale regulilor** (fuga de acasă în mod repetat, mai ales noapte, chiulul de la școală în mod frecvent etc.).

Unii copii / tineri au tendința de a comite acte antisociale prin coalizarea cu alții (ceea ce înseamnă că sunt capabili să mențină relații sociale), alții comit actele antisociale singuri, nefiind capabili să stabilească raporturi sociale cu alții. De asemenea, unii copii / tineri au tulburări de conduită însoțite de agresivitate, pe când alții sunt neagresivi.

Comportamente problematice în tulburările de conduită

1. Comportament negativist, de nesupunere, neascultare și ostilitate față de o figură autoritară.

Adesea, copilul sau adolescentul își pierde cumpătul, se ceartă cu adulții, sfidează sau refuză în mod activ să se conformeze cererilor sau regulilor adulților, îi agasează în mod deliberat pe alții, îi blamează pe alții pentru propriile sale erori sau pentru comportamente indezirabile, este ușor de agasat de către ceilalți, este coleric și plin de resentimente, ranchiunos și revendicativ.

2. Comportament violent la copii și adolescenți, care poate apărea chiar de la vârsta preșcolară.

Comportamentele violente la copii și adolescenți pot include un spectru larg: crize de furie violente, agresivitate fizică, bătăi, amenințări de a răni alte persoane (inclusiv gânduri de omucidere), folosirea armelor, cruzime față de animale, incendierea, distrugerea intenționată a proprietății și vandalismul (Kaiser, 2002).

Factorii care cresc riscul comportamentelor violente sunt comportamentul violent sau agresiv anterior, a fi victima abuzului fizic sau sexual, expunerea la violență acasă sau în comunitate, factori genetici, expunerea la violență prin mass-media, consumul de alcool și droguri, deținerea unor arme acasă, combinare a unor factori socio-economici care generează stres în familie (sărăcia, destrămarea familiei, șomajul, lipsa suportului social), leziuni cerebrale care apar în urma unor răni etc.

“Semnalele de alarmă” ale comportamentelor violente la copii sunt: furie intensă, pierderea frecventă a calmului, iritabilitate extremă, impulsivitate crescută, toleranță scăzută la frustrare

3. Furtul nu reprezintă o problemă până la 3-5 ani, până când copilul nu poate înțelege că a lua ceva ce aparține altei persoane este greșit. Deși știu că a fura este greșit, copiii mai mari sau adolescenții fură din diverse motive: se simt nedreptățiți față de frații lor în privința atenției sau a cadourilor primite, pentru a se afirma în fața prietenilor, pentru a face cadouri familiei sau prietenilor, pentru a fi acceptat de grupul de colegi, pentru că se tem să mai fie dependenți de cineva etc.

De cele mai multe ori, copilul fură deoarece are nevoie de mai multă atenție.

4. Amenințările reprezintă o altă categorie de comportamente inadecvate la copii, care pot avea consecințe negative. Multe din amenințările pe care le fac copiii nu sunt duse la îndeplinire, însă sunt unele cazuri în care se întâmplă tragedii. Uneori amenințările sunt o reacție la rănire, respingere sau atacuri percepute de copil. De cele mai multe ori amenințările sunt un mod al copilului de a atrage atenția.

Situațiile potențial periculoase sunt: amenințările cu rănirea sau omorârea cuiva, cu automutilarea sau sinuciderea, cu fuga de acasă sau cu distrugerea proprietății etc.

Un copil cu antecedente de violență și comportamente agresive este mai probabil să își ducă la îndeplinire amenințările și să fie violent și ulterior. De asemenea, există un risc mai crescut dacă copilul are acces la arme, dacă există comportamente violente și tentative de sinucidere în familie, dacă a trăit repetat sau recent experiențe de umilire, rușine, pierdere sau respingere, dacă este sau a fost victima unui abuz (fizic, sexual, emoțional) sau a neglijării sau a fost / este martor al abuzului sau violenței în familie etc.

5. Automutilarea - actul de distrugere deliberată a țesuturilor corpului poate să includă: tăiere, zgâriere, ardere, smulgerea pielii și părului, jupuire, mușcare, lovirea capului, învinețire, bătaie, tatuare, perforare a extremităților etc.

Unii adolescenți se automutilează pentru a risca, a fi rebeli, a respinge valorile părinților, a-și proclama individualitatea sau pentru a fi acceptați într-un anumit grup. Alții, se pot răni din disperare sau furie, pentru a atrage atenția, pentru a-și arata neajutorarea și lipsa de valoare sau pentru că au gânduri suicidale.

Factorii psihosociale care influențează menținerea tulburărilor de conduită

- nivel scăzut al inteligenței, mai ales al celei verbale (lipsa strategiilor de autocontrol, incapacitatea de a amâna recompensele și de a anticipa consecințele unui anumit comportament, dificultăți în generalizările legate de comportamentele considerate a fi acceptabile și cele inacceptabile, la neînțelegerea emoțiilor celorlalți)

- disfuncții în interacțiunile din cadrul familiei
- respingerea din partea celorlalți și asocierea cu grupuri de delincvenți
- sărăcia și mediul saturat cu probleme de delincvență

### **Școala pentru copii cu tulburări de conduită**

Toate programele derulate pentru prevenirea și combaterea tulburărilor de conduită trebuie să vizeze frânarea influenței cât mai multor factori care determină sau favorizează tulburările de conduită, nevoile specifice ale copilului și dezvoltarea de abilități de viață. Abordarea mai multor metode în paralel asigură o eficiență mai mare și pe termen lung. Prognosticul bun este *condiționat* de vârsta copilului (cel mult 8 ani) și de intervenția timpurie, preventivă.

Rezultatele cele mai bune se regăsesc în rândul copiilor care prezintă tulburări de conduită de tip comportamente opozante, lipsa complianței și agresivitate de intensitate medie și care provin din familii lipsite de probleme majore (care nu sunt familii dezavantajate socio-economic, în care nu este prezentă o psihopatologie accentuată a părinților, nu există conflicte maritale sau un nivel scăzut al suportului social).

De asemenea, programele trebuie orientate **spre copil** (Antrenamentul în rezolvarea de probleme (ARP) este una din cele mai eficiente metode care pot fi utilizate direct cu copilul. Această metodă se bazează pe asumția că distorsiunile de gândire pot duce la comportamente agresive și antisociale. Programul ARP vizează modificarea acestor distorsiuni. În demersul ARP, copiii sunt asistați în: identificarea situației problematice, utilizarea unor formule verbale prin care să își poată controla răspunsurile impulsive, generarea cât mai multor soluții la problemele cu care se confruntă, evaluarea posibilelor consecințe ale comportamentului, observarea și luarea în considerare a perspectivei altor persoane într-o situație dată) și **spre părinți** (Training-urile pentru părinți în scopul remedierii tulburărilor de conduită ale copiilor se axează pe învățarea de către părinți a unor abilități care sunt importante în socializarea copilului. Astfel, părintele este încurajat: să fie implicat cât mai mult în relația cu copilul, să utilizeze recompensele pentru încurajarea comportamentului prosocial, să utilizeze metode de disciplinare nepunitive pentru a reduce probabilitatea ocurenței comportamentelor problematice, să îi învețe pe copii să își asume responsabilitatea pentru comportamentul lor, să învețe metode de monitorizare a comportamentului copilului.) (Ollendick, 1998)

De asemenea, la nivel școlar trebuie implicate persoanele care pot avea un impact pozitiv asupra copilului în ceea ce privește socializarea lui (părinți, profesori, colegi etc.) pentru acordarea

## *Metode și tehnici de prevenire a delincvenței juvenile*

de asistență pentru temele de casă și pentru realizarea de activități la clasă pe probleme legate de comunicare, relaționare cu prietenii, rezolvarea conflictelor etc.

Prelucrare după

*ADHD și tulburările de conduită la copii și adolescenți,*  
Centrul „Expert” – Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

*Părinților li se pot da următoarele sugestii: (adaptat după „Piramida părinților”)*

### **ÎN FIECARE ZI:**

- ☞ spuneți “ TE IUBESC
- sărutați-i înainte de culcare
- îmbrățișați-l
- învățați-i autodisciplina (ordine etc)
- râdeți împreună cu ei
- verificați-le lecțiile
- limitați-le timpul petrecut în fațaTV
- asigurați-vă că mănâncă bine
- învățați-i bunătatea prin exemple
- spuneți “ Mulțumesc” când vă oferă ceva,

### **O DATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ:**

- urmați o activitate de interes comun împreună
- petreceți o seară doar cu familia
- găsiți posibilități de a rămâne singur cu copilul
- jucați un joc împreună
- ajutați copiii să facă o faptă bună dar anonimă
- faceți o recapitulare a lecțiilor cu copilul

### **DE CÂTEVA ORI PE LUNĂ:**

- reamintiți reușitele și recompensele
- încercați ceva nou împreună cu copiii
- întrebați cum mai merg lucrurile (la școală, cu prietenii, în familie)
- mergeți în excursie
- vizitați o bibliotecă, un muzeu
- acordați din timpul dvs. pentru a vă copilări
- fiți spontani, nu le cereți prea mult
- verificați-le carnetele de note

### **O DATĂ PE LUNĂ:**

- reamintiți ce înseamnă familia, învățați-i o ocupație utilă în viață (gătit, spălat)
- actualizați regulile din casă,
- adaptați responsabilitățile
- bucurați-vă toți de o aniversare
- purtați o discuție lungă de la om la om
- reciclați, dați săracilor

## **BIBLIOGRAFIE**

1. Liviu Măgurianu și Adela Serea, Suport de curs *Formare de formatori pentru coordonatorii Centrelor de Tineret. Program de educație de la egal la egal pentru prevenirea și combaterea traficului de copii și reintegrarea copiilor victime ale traficului în scopul exploatării prin muncă sau sexuale*, Asociația Alternative Sociale Iași, 2005
  2. *SCREAM*, ILO-IPEC, 2003
  3. *Includerea socială a tinerilor – Ghidul lucrătorului de tineret*, European Youth Exchange, Moldova, 2004
  4. Radu Monica Delia, *Devianțe sociale*
  5. Tășica Luminița, *Consilierea și orientarea elevilor cu devianță comportamentală*, Institutul de Științe ale Educației, București
  6. Petrovai Domnica, Moraru Camelia, Popescu Alina, Daneș Luminița, Bursuc Bogdana, *Model practic de intervenție pentru prevenirea implicării în forme grave de muncă a fetelor și băieților cu risc crescut de a fi exploatați prin muncă – CPE*, București 2005
  7. *Metode creative folosite în activitățile de tineret*, Fundația Life
  8. *TOT-Intercultural Learning Manual*, Fundația Life
  9. *Games & Activities – compilation*, Fundația Life
  10. *Pachetul Educational al Animatorului de Tineret* (CD multimedia), Fundatia Life
  11. Domnica Petrovai, Bogdana Bursuc, Raluca Tătaru, Maria Nistor, *Cum să ne dezvoltăm un stil de viață sănătos*, Centrul Parteneriat Pentru Egalitate, București, 2004
  12. *Ghidul educatorului*, Centrul de Resurse Juridice, Open Society Institute, Direcția Generală a Penitenciarelor, București, 2003
  13. Mihaela Săsărman (coordonator), *Manualul Comunității Terapeutice*, București 2003
  14. *Educația în penitenciar* - Recomandarea nr. R(89) 12 a Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, Strasbourg 1990 (Traducere de Ștefan Cristina, Direcția Generală a Penitenciarelor, România)
- Alte resurse:
15. [www.youthpeer.org](http://www.youthpeer.org)
  16. [www.fhi.org](http://www.fhi.org)
  17. [www.life.org](http://www.life.org)
  18. [www.gender.ro](http://www.gender.ro)